

Wyrok z 6 września 2004 r., [SK 10/04](#)
ZABEZPIECZENIE MAJĄTKOWE W SPRAWACH KARNYCH

Rodzaj postępowania: skarga konstytucyjna Inicjator: osoba fizyczna	Skład orzekający: 5 sędziów	Zdania odrębne: 0
--	---------------------------------------	-----------------------------

Przedmiot kontroli	Wzorce kontroli
Możliwość wydania przez prokuratora w postępowaniu przygotowawczym postanowienia o zabezpieczeniu kary grzywny i niektórych środków karnych na mieniu podejrzanego o popełnienie przestępstwa [Ustawa z 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego: art. 291 § 1]	Zasada państwa prawnego Zasada proporcjonalności Domniemanie niewinności Ochrona własności [Konstytucja: art. 2, art. 31 ust. 3, art. 42 ust. 3, art. 64]
Jednoinstancyjna kontrola sądowa ww. postanowienia [Ustawa jw.: art. 293 § 2 w związku z art. 437 § 1 i art. 426 § 1]	Zasada państwa prawnego Zasada dwuinstancyjności postępowania sądowego [Konstytucja: art. 2 i art. 176 ust. 1]

Trybunał rozpoznał skargę konstytucyjną byłego członka rady nadzorczej jednego z funduszy publicznych. Skarżącemu, występującemu jako podejrzany w sprawie karnej, prokurator zarzucił, że pełniąc wspomnianą funkcję uczestniczył w podjęciu uchwały o udzieleniu pożyczki, przez co naraził fundusz na poważną stratę. W toku postępowania przygotowawczego (tj. przed wniesieniem aktu oskarżenia) prokurator wydał postanowienie o zabezpieczeniu wykonania grożącej podejrzanemu kary grzywny oraz zapłaty przewidywanego odszkodowania na mieniu podejrzanego. Zabezpieczenie miało polegać na zajęciu wynagrodzenia za pracę i wierzytelności z tytułu rachunków bankowych, zakazie zbywania i obciążania spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu oraz ustanowieniu hipoteki przymusowej na nieruchomości. Podejrzaný zaskarżył postanowienie prokuratora do sądu, ale ten utrzymał je w mocy. Komornik wszczął czynności zabezpieczające.

W skardze konstytucyjnej zakwestionowano kilka przepisów kodeksu postępowania karnego (k.p.k.), które znalazły zastosowanie w tej sprawie. Po pierwsze, skarżący zarzucił, że przewidziana w art. 291 § 1 k.p.k. dopuszczalność wydania przez prokuratora, na etapie postępowania przygotowawczego, postanowienia o zabezpieczeniu kary grzywny na mieniu osoby, której przedstawiono zarzut popełnienia przestępstwa, ale jeszcze nie udowodniono winy, narusza art. 31 ust. 3 (zasada proporcjonalności), art. 42 ust. 3 Konstytucji (domniemanie niewinności) i art. 64 Konstytucji (ochrona własności). Po drugie, przepisy art. 293 § 2 w związku z art. 437 § 1 i art. 426 § 1 k.p.k., dopuszczające tylko jednoinstancyjną kontrolę sądową wymienionego postanowienia prokuratora, pozostają, zdaniem skarżącego, w sprzeczności z art. 176 ust. 1 Konstytucji (gwaran-

cja dwuinstancyjności postępowania sądowego). W obu wypadkach skarżący powołał się także na zasadę państwa prawnego (art. 2 Konstytucji).

ROZSTRZYGNIECIE

1. Art. 291 § 1 kodeksu postępowania karnego jest zgodny z art. 2, art. 31 ust. 3, art. 42 ust. 3 i art. 64 Konstytucji.

2. Art. 293 § 2 w związku z art. 437 § 1 i art. 426 § 1 ww. ustawy jest zgodny z art. 2 i art. 176 ust. 1 Konstytucji.

GŁÓWNE TEZY UZASADNIENIA

1. Zabezpieczenie majątkowe – niezależnie od tego, czy jego celem jest wypłacalność dłużnika w postępowaniu cywilnym (art. 730 kodeksu postępowania cywilnego), czy skuteczność egzekucji sankcji majątkowej w postępowaniu karnym (art. 291 k.p.k.) – wiąże się z ograniczeniem własności i innych praw majątkowych, w szczególności praktycznie limituje możliwość rozporządzania nimi, jednak odpowiada ono standardom wskazanym w art. 64 ust. 3 i w art. 31 ust. 3 Konstytucji. Tymczasowa uciążliwość dla potencjalnego dłużnika czy oskarżonego służy zapewnieniu wykonalności wyroków sądowych, która należy do podstawowych założeń demokratycznego państwa prawnego.
2. Z istoty zabezpieczenia majątkowego w sprawach karnych oraz jego tymczasowości wynika, że jego zastosowanie w toku postępowania przygotowawczego nie może być traktowane jako naruszenie zasady domniemania niewinności, wyrażonej w art. 42 ust. 3 Konstytucji. Zabezpieczenie nie jest bowiem sankcją orzeczną wobec oskarżonego, lecz jedynie sposobem zagwarantowania realności ewentualnej przyszłej sankcji orzeczonej prawomocnie przez sąd. Także w postępowaniu cywilnym – nie wyłączając spraw o roszczenia majątkowe, które nie są związane z odpowiedzialnością karną czy choćby z czynem niedozwolonym – stosuje się zabezpieczenia (por. art. 730 i następne k.p.c.). Odesłanie w art. 292 § 1 k.p.k. do przepisów o zabezpieczeniu stosowanym w sprawach cywilnych dowodzi, że instytucja zabezpieczenia majątkowego nie ma nic wspólnego z winą osoby, na mieniu której zostaje ustanowione zabezpieczenie.
3. Dwuinstancyjność, o której mowa w art. 176 ust. 1 Konstytucji, odnosi się do postępowań sądowych. Przepis ten nie dotyczy postępowań, które nie mają charakteru czysto sądowego, związanego z wykonywaniem przez sąd funkcji wymiaru sprawiedliwości, lecz mają tzw. charakter mieszany, to jest takich, w których sąd wykonuje czynności z zakresu ochrony prawnej nie będące ostatecznym rozstrzygnięciem sporu prawnego. Tak jest właśnie w sytuacji uregulowanej w przepisach kodeksu postępowania karnego wskazanych w punkcie 2 sentencji: na etapie postępowania przygotowawczego postanowienie o zabezpieczeniu wydaje, zgodnie ze swoją kompetencją, prokurator, nie rozstrzygając o odpowiedzialności karnej podejrzanego; sąd zaś występuje jako organ kontroli działania prokuratora. Właściwy standard oceny takich sytuacji jest wyznaczony przez art. 78, a nie przez art. 176 ust. 1 Konstytucji.

4. Uznanie badanych przepisów za zgodne z art. 176 ust. 1 Konstytucji przesądza o niezasadności zarzutu ich niezgodności z konstytucyjną zasadą państwa prawnego (art. 2).
5. Trybunał Konstytucyjny jest powołany do badania zgodności aktów normatywnych z Konstytucją, a nie do usuwania błędów w stosowaniu tych aktów.

Przepisy Konstytucji

Art. 2. Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej.

Art. 31. [...] 3. Ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw.

Art. 42. [...] 3. Każdego uważa się za niewinnego, dopóki jego wina nie zostanie stwierdzona prawomocnym wyrokiem sądu.

Art. 64. 1. Każdy ma prawo do własności, innych praw majątkowych oraz prawo dziedziczenia.

2. Własność, inne prawa majątkowe oraz prawo dziedziczenia podlegają równej dla wszystkich ochronie prawnej.

3. Własność może być ograniczona tylko w drodze ustawy i tylko w zakresie, w jakim nie narusza ona istoty prawa własności.

Art. 78. Każda ze stron ma prawo do zaskarżenia orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji. Wyjątki od tej zasady oraz tryb zaskarżania określa ustawa.

Art. 176. 1. Postępowanie sądowe jest co najmniej dwuinstancyjne.